

تغییر نرخ گاز خوراک صنعت پتروشیمی و تأثیر آن بر بورس

معصومه سادات سجادی^۱

چکیده

بازار سرمایه به‌مثابه پل ارتباطی میان پس‌اندازکنندگان انفرادی و نهادی و سرمایه‌گذاران نیازمند وجوه، با دو وظیفه مهم تأمین مالی درازمدت و مدیریت ریسک، نقش بسزایی در افزایش ضریب اطمینان و حجم سرمایه‌گذاری‌ها به‌ویژه در فعالیتهای اقتصادی بلندمدت ایفا می‌کند. امروزه صنعت پتروشیمی با سهمی بیش از ۵۰ درصد ارزش بازار سرمایه، نقش بسزایی در رشد و توسعه بازار سرمایه بر عهده دارد. از این‌رو هر تغییری در وضعیت این صنعت نه‌تنها خود صنعت پتروشیمی، بلکه کلیت بازار بورس را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یکی از این موارد، تغییر نرخ گاز خوراک صنایع است که به دلیل ترس و نگرانی از عملکرد صنعت پتروشیمی، هر ساله بخش زیادی از توجهات را هنگام بودجه‌نویسی به خود اختصاص می‌دهد. با توجه به اینکه قیمت‌های محصولات پتروشیمی در بازارهای جهانی به‌صورت رقابتی تعیین می‌شود، حذف سقف ۷۰۰۰ تومانی نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ این امیدواری را ایجاد کرد که پایداری این صنعت تثبیت شود، اما قیمت‌گذاری دوباره دولت در اردیبهشت سال ۱۴۰۲ بدون توجه به قواعد و فرمول‌های تعیین‌شده که پیش‌تر خود دولت در سال ۱۳۹۴ برای دوره ۱۰ ساله مشخص کرده بود، نگرانی‌هایی را برای فعالان این صنعت ایجاد کرد. در این گزارش ضمن بررسی افزایش نرخ گاز خوراک، به تأثیرگذاری آن بر بازار بورس پرداخته و پیشنهادهای ماندگاری برای دوره زمانی بلندمدت، قیمت‌گذاری بر اساس نرخ گاز خوراک مرتبط با قیمت منطقه‌ای گاز در ایران و تقویت نظارت بر بازار بورس ارائه می‌شود.

واژگان کلیدی: نرخ گاز خوراک، صنعت پتروشیمی، نبود شفافیت.

مقدمه

آسان و از این راه تخصیص منابع را بهینه کنند. این بازارها درصددند تا به بهترین شکل نقل و انتقال وجوه بین افراد را فراهم کنند تا وجوه از جای مازاد به جای کمبود حرکت کنند. درحقیقت، بازار سرمایه به دنبال این است که به شرکت‌ها کمک کند تا متناسب با نیازهای مالی و سرمایه‌گذاری خود، وجوه لازم را با استفاده از ابزارهای متنوع مالی تأمین کنند. ایجاد

امروزه بازار سرمایه در کنار بازار پول به‌عنوان تشکیل‌دهندگان بازارهای مالی، نقش انکارناپذیری در اقتصاد بر عهده دارند. فلسفه اصلی شکل‌گیری بازارهای مالی، تأمین مالی بخش واقعی اقتصاد است. سیستم‌های مالی سعی دارند تا به بهترین نحو، نقل و انتقال وجوه بین عرضه‌کنندگان و متقاضیان را

پتروشیمی‌ها شد یا در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ نیز حذف سقف قیمتی ۷۰۰۰ تومانی برای خوراک گاز اتفاق افتاد. در ادامه نیز در اردیبهشت سال ۱۴۰۲، معاول اول ریاست‌جمهوری، نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها و صنایع را ابلاغ کرد که بر اساس آن، نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها ۷۰۰۰ تومان تعیین شد. در این مدت، کارشناسان انتقادات و ایرادات مهمی به قیمت‌گذاری فوق‌وارد کرده‌اند. در این گزارش ضمن بررسی این موضوع، به پیامدهای افزایش نرخ خوراک گاز بر بازار سرمایه پرداخته می‌شود.

۱- نرخ گاز خوراک و بورس

تعیین نرخ گاز خوراک برای پتروشیمی‌ها یکی از چالش‌هایی است که هر سال بین دولت و تولیدکنندگان وجود دارد. بر اساس مصوبه دولت قرار است نرخ گاز خوراک به ۷۰۰۰ تومان و قیمت سوخت گاز به ۴۰۰۰ تومان افزایش یابد. با این کار یارانه خوراک گاز تا حدود ۴۰ درصد اصلاح می‌شود. در جدول شماره ۱، نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها در سال ۱۴۰۲ نشان داده شده که در جلسه ۱۴۰۲/۲/۱۷ به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های نفت، امور اقتصادی و دارایی، نیرو، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان هدفمندی یارانه‌ها و سازمان برنامه و بودجه و به استناد اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای جزء ۱ بند الف تبصره ۱۴ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور به تصویب رسیده است.

حفظ ترکیب بهینه منابع مالی افزون‌بر کم کردن هزینه‌های تأمین مالی، بر ارزش شرکت، قیمت سهام و نیز ریسک شرکت تأثیرگذار است. بورس یکی از بخش‌های مهم بازارهای مالی است که از سویی وجوه لازم را برای تأمین مالی شرکت‌ها فراهم می‌کند و از سوی دیگر، ابزارهای سرمایه‌گذاری را در اختیار سرمایه‌گذاران می‌گذارد. از این رو بازار اوراق بهادار نقش کلیدی در اجرای سیاست‌های اقتصادی بر عهده دارد.

در حال حاضر شرکت‌های پتروشیمی بزرگ‌ترین صنعت بورس را تشکیل می‌دهند. با توجه به وزن بالای صنعت پتروشیمی در ساختار بازار سرمایه، بررسی موضوع تغییر نرخ گاز خوراک صنایع پتروشیمی به‌عنوان ماده اولیه تولید، موضوعی تأثیرگذار در ترسیم فعالیت این صنعت در آینده است. در سال ۱۳۹۴ وزارت نفت، فرمول نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها را بر اساس متوسط قیمت فروش داخلی گاز و نیز چهار هاب گازی دنیا تعیین کرد و برای شفافیت هرچه بیشتر و امکان سرمایه‌گذاری در این صنعت، اعتبار این فرمول برای ۱۰ سال تعیین شد. با وجود اشکالات متعدد در این فرمول از جمله در نظر گرفتن هاب‌های اروپایی در قیمت‌گذاری خوراک گاز پتروشیمی‌ها، دولت نیز در سالیان گذشته پایبند به این فرمول نبوده است. برای مثال، در سال ۱۴۰۱، دولت با اعمال سقف ۵۰۰۰ تومانی بر نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها و تثبیت قیمت نرخ خوراک بر یک عدد ثابت ریالی و حذف فرمول نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها، موجب افزایش رانت گاز خوراک

جدول ۱- نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها و صنایع

خوراک گاز پتروشیمی‌ها و صنایع	نرخ سال ۱۴۰۲ (تومان)
سوخت پتروشیمی	۴۰۰۰
سوخت پالایشگاه‌ها و تلمبه‌خانه‌ها	۴۰۰۰
خوراک گاز پتروشیمی‌ها	۷۰۰۰
خوراک گاز احیای فولاد	۴۰۰۰
سوخت فلزات	۳۰۰۰
سوخت سیمان	۱۰۰۰
دیگر صنایع	۶۰۰

مأخذ: جلسه هیأت وزیران جمهوری اسلامی ایران به تاریخ ۱۴۰۲/۰۲/۱۷

از دیدگاه قیمت‌گذاری بررسی می‌شود. بر اساس ابلاغیه وزارت نفت در سال ۱۳۹۴، فرمول نرخ گاز خوراک به صورت زیر است.

قیمت گاز طبیعی = (معدل وزنی قیمت داخلی، صادراتی و وارداتی $\times 0/5$) + (قیمت گاز طبیعی در بازارهای جهانی معیار $\times 0/5$).

بازارهای جهانی معیار نیز چهار هاب آلبرتای کانادا، ان‌بی‌پی انگلستان، تی‌تی‌اف هلند و هنری‌هاب آمریکاست^۱. نصف متوسط قیمت گاز در ۴ هاب مورد نظر ۲۵ سنت و نصف متوسط قیمت داخلی به صورت ماهانه حدود ۲ تا ۲/۵ سنت است. از این رو نرخ خوراک پتروشیمی‌ها بر مبنای دلاری حدود ۱۳/۷۵ سنت است. بر اساس دو نرخ تسعیر ۲۸۵۰۰ و ۳۷۰۰۰ تومان، به ترتیب قیمت خوراک گاز برابر با ۳۹۱۸/۷۵ و ۵۰۸۷/۵ تومان می‌شود. با توجه به اینکه دولت نرخ گاز خوراک را ۷۰۰۰ تومان در نظر گرفته، مشخص است که متأسفانه دولت در زمینه خوراک نفت و گاز و پتروشیمی تنظیم‌گری معینی ندارد و اقدام به قیمت‌گذاری یک‌طرفه بدون توجه به مسائل اقتصادی می‌کند. نظر به اینکه از سال ۱۴۰۱ قیمت گاز در بازارهای جهانی روند کاهشی داشته است، قیمت‌گذاری بر اساس فرمول بالا به نفع دولت نیست. اگر بخواهیم بر اساس فرمولی که خود دولت ارائه کرده است، قیمت‌گذاری انجام شود، قیمت‌ها بسیار کمتر از آنچه محاسبه شده است، به دست می‌آید. با توجه به اینکه صنعت پتروشیمی صنعتی

شاید بتوان دو دلیل مهم برای افزایش نرخ گاز خوراک متصور شد. دلیل نخست به منابع طرح هدفمندی یارانه‌ها برمی‌گردد. بر این اساس و حسب گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، در صورتی که نرخ خوراک کمتر از ۷۰۰۰ تومان قیمت‌گذاری شود، به‌ازای کاهش هر ۱۰۰۰ تومان از نرخ یادشده، دولت دچار کسری ۳۷۰۰۰ میلیاردتومانی خواهد شد. دلیل دوم به تثبیت نرخ ارز مبادله‌ای بر عدد ۲۸۵۰۰ تومان برمی‌گردد. با نرخ یادشده، منابع هدفمندسازی یارانه با کسری ۱۴۸۰۰۰ میلیاردتومانی مواجه می‌شود. کسری‌های یادشده همراه با محدودیت‌های سیاسی و اقتصادی درباره عدم تغییر قیمت حامل‌های انرژی، دولت را مجبور کرده است که با تغییر نرخ گاز خوراک، بخشی از این کسری را برطرف کند. پیش از پرداختن به ارتباط میان تغییر نرخ گاز خوراک و بازار بورس، موضوع

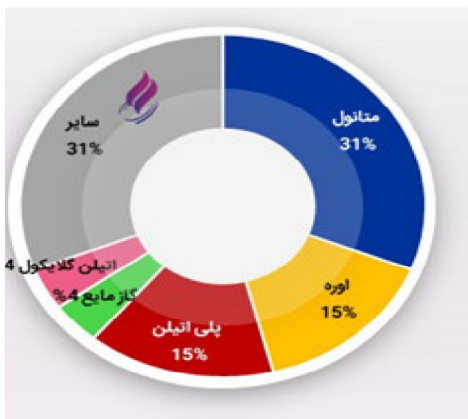
۱. بسیاری از کارشناسان می‌گویند با توجه به اینکه پتروشیمی کشور دچار تحریم است و مشکلات زیادی درباره تولید، صادرات و واردات وجود دارد، قیمت‌گذاری بر اساس میانگین قیمت خوراک دنیا دچار اشکال است.

خوراک مانند متانول و اوره از چرخه تولید خارج می‌شوند و تولید و صادرات کاهش می‌یابد. همچنین، نه تنها پتروشیمی‌های پایه‌گازی، بلکه تمام مجتمع‌های پتروشیمی کشور به دلیل بالا رفتن قیمت یوتیلیتی‌ها تحت تأثیر قرار می‌گیرند. نرخ خوراک پتروشیمی‌ها با کاهش تولید در میان‌مدت باعث افت صادرات و کاهش ارزآوری آن‌ها و در داخل نیز موجب رشد قیمت‌ها می‌شود و در مرحله بعد با کاهش ورود ارز ناشی از صادرات این صنعت شاهد رشد قیمتی دلار در بازار مبادله‌ای خواهیم بود و درآمد کوتاه‌مدت دولت با افزایش نرخ ارز در میان‌مدت آسیبی دوجندان را متوجه اقتصاد می‌کند.

اوره و متانول در سبد محصولات پتروشیمی ایران جایگاه ویژه‌ای دارند. از سویی ظرفیت اسمی تولید متانول کشور ۱۴ میلیون تن در سال است که این مقدار تا سال ۲۰۲۷، به ۲۷ میلیون تن در سال افزایش می‌یابد. همچنین، ظرفیت اسمی اوره نیز در حال حاضر ۸ میلیون و ۶۹۰ هزار تن در سال است و تا سال ۲۰۲۷، به ۱۲ میلیون و ۶۹۰ هزار تن خواهد رسید.

نمودار ۱- سهم ارزشی محصولات صادراتی صنعت

پتروشیمی (درصد)

مأخذ: وبگاه VCMStudy، ۱۴۰۱/۱۱/۲۴

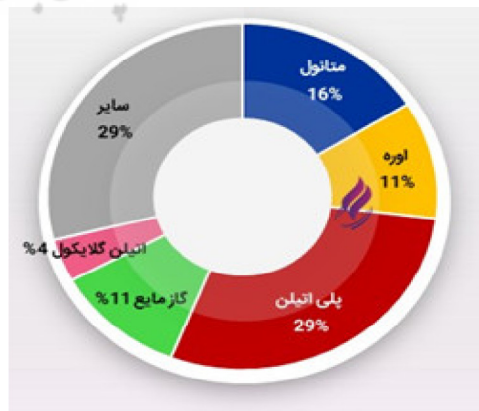
کاملاً رقابتی است، باید به بازار جهانی و قیمت جهانی محصولات هم توجه شود.

آمار سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد صنایع پتروشیمی نقش بسیار مهمی در ارزآوری در اقتصاد و بیش از ۱۸ میلیارد دلار ارزآوری داشته‌اند که بالغ بر ۱۲ میلیارد دلار آن در سامانه نیما عرضه شده و بقیه آن به واحدهای تولیدی اختصاص یافته است. با این مقدمه، به بررسی و تأثیر نرخ گاز خوراک بر بورس از سه دیدگاه پرداخته می‌شود.

دیدگاه نخست مربوط به تأثیر نرخ خوراک بر بیشتر شرکت‌های بازار از جمله پتروشیمی، پالایشی، نفتی، فولادی و... است که به احتمال زیاد، بسیاری از این صنایع را تا مرز ورشکستگی پیش خواهد برد. آنچه از بررسی میزان اثرگذاری نرخ گاز خوراک بر شرکت‌های پتروشیمی به دست می‌آید، آسیب‌پذیری بیشتر شرکت‌های اوره‌ساز و متانول‌ساز است که با توجه به قیمت‌های جهانی و تفاوت معنادار با سال ۱۴۰۱، احتمال زیان با مفروضات کنونی دور از ذهن نیست. از این رو واحدهای مصرف‌کننده

نمودار ۲- سهم تناژی محصولات صادراتی صنعت

پتروشیمی (درصد)

مأخذ: وبگاه VCMStudy، ۱۴۰۱/۱۱/۲۴

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، متانول در سبد تولیدات صنعت پتروشیمی سهم بالایی دارد که نتیجه سیاست‌گذاری‌های سال‌های گذشته است. از این رو باید ضمن تشویق به توسعه زنجیره ارزش این محصول، از شرکت‌های پتروشیمی متانول‌ساز کشور حمایت هدفمند، مشروط و محدود را در دستور کار قرار داد. در غیر این صورت مطمئناً سرمایه‌گذاران به سیاست‌گذار و سیاست‌های آن بی‌اعتماد می‌شوند که این منجر به افزایش ریسک سرمایه‌گذاری و فرار سرمایه‌گذاران می‌شود که برخلاف سیاست کلان اقتصاد مقاومتی و اصل ۴۴ قانون اساسی است. امید است که دولت و مجلس با نگاه منطقی به موضوع تعیین قیمت گاز طبیعی خوراک و سوخت صنعت پتروشیمی، این صنعت و دیگر صنایع را در مسیر توسعه پایدار و رقابتی قرار دهند.

دیدگاه دوم به تأمین کسری بودجه از کانال افزایش نرخ گاز خوراک برمی‌گردد. بسیاری از کارشناسان دلیل افزایش نرخ خوراک را به موضوع تأمین کسری بودجه دولت مرتبط می‌کنند در صورتی که این کار کمک زیادی به دولت بابت جبران کسری بودجه نمی‌کند. با توجه به اینکه ۹۰ درصد سهام پتروشیمی‌ها متعلق به تأمین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی است، با دریافت پول بیشتر بابت خوراک گاز، کسری منابع صندوق‌ها بیشتر می‌شود که دوباره باید دولت آن را تأمین کند.

دیدگاه سوم مربوط به تاریخ انتشار نامه مربوط به افزایش نرخ گاز خوراک است که وجود رانت اطلاعات را به تصویر می‌کشد و موجب افزایش بی‌اعتمادی به بازار بورس می‌شود. تاریخ نامه یادشده ۱۴۰۲/۲/۱۷) مقارن با افت تاریخی بورس معادل ۹۵۰۴۳ واحدی است که در روزهای بعد نیز ادامه یافت. بازار سرمایه در هفته سوم اردیبهشت سال ۱۴۰۲ روندی کاملاً متفاوت با آنچه در هفته‌های پیش از آن رخ داده بود، داشت. بررسی داده‌ها و آمار بورس نشان می‌دهد، بازار سهام یکی از تلخ‌ترین هفته‌های تاریخ خود را پشت سر گذاشت و شاخص کل در عرض ۶ روز کاری بیش از ۱۲/۵ درصد کاهش داشت (شرکت بورس و اوراق بهادار تهران، ۱۴۰۲).

با انتشار نامه یادشده شرط اصلی بورس یعنی شفافیت زیر سؤال رفت. افرادی که در تاریخ یادشده از نامه خبر داشتند، از بازار خارج شدند که این کار منجر به ضرر و زیان بقیه سرمایه‌گذاران شد. سازمان بورس، وزارت امور اقتصادی و دارایی، بدنه دولت و دیگر نهادهای مسئول در این باره که آشکارا در چنین روندی مداخله کردند، هنوز پاسخی درباره عدم انتشار این نامه نداده‌اند. این در حالی است که ماهیت شفاف بازار سرمایه با چنین اقداماتی به خطر می‌افتد و شائبه اعطای رانت به گروهی از بازیگران تقویت می‌شود.

وضعیت معاملات بازار سهام در دوره زمانی ۱۶ تا ۲۳ اردیبهشت سال ۱۴۰۲ به گونه‌ای بود که می‌توان گفت دست‌کم ۹۰ درصد از نمادها حداقل برای یک روز صف فروش را تجربه کرده‌اند. به شکل عجیبی تعداد نمادهای منفی بیشتر از تعداد نمادهای مثبت شد که نتیجه آن نیز افت سنگین در شاخص‌ها بود.

رقم به ۱۶۰۸ میلیارد تومان رسید و در روز چهارشنبه (۲۰ اردیبهشت) هم ۲۷۷۱ میلیارد تومان جابه‌جایی در مالکیت حقیقی و حقوقی اتفاق افتاد که از آن به عنوان خروج پول حقیقی یاد می‌شود. در روز شنبه (۲۳ اردیبهشت) نیز خروج پول سنگینی معادل با ۳۲۸۴ میلیارد تومان به ثبت رسید. در مجموع، در ۵ روز کاری یادشده ۱۵ هزار میلیارد تومان پول از بازار خارج شد. برآوردها نشان می‌دهد از ابتدای سال ۱۴۰۲، نزدیک به ۲۲۰۰۰ میلیارد تومان پول وارد بازار بورس شده بود که متأسفانه در دوره زمانی کوتاه یادشده نزدیک به ۷۰ درصد از بازار خارج شد (بورس و اوراق بهادار تهران، ۱۴۰۲).

۲- جنبه‌های امنیتی افزایش نرخ گاز خوراک

شرکت‌های پتروشیمی و صنایع وابسته در کشور با توجه به مصوبه اخیر دولت مبنی بر افزایش نرخ گاز خوراک، فضای ناآرامی را سپری می‌کنند. نگرانی نسبت به آینده، افتتاح نشدن طرح‌های جدید، توقف تولید، تعدیل نیرو و بیکاری گسترده کارگران، بروز نارضایتی در میان سهام‌داران، سقوط شاخص بورس و به‌طور کلی، ورود به مرحله زیان‌دهی از مهم‌ترین مسائل متأثر از افزایش غیراصولی نرخ گاز خوراک است. در روزهای اخیر کارشناسان و ذی‌نفعان حوزه پتروشیمی نظرهای خود را در این باره ارائه کردند که تقریباً همگی تصمیم یادشده را به زیان کشور و اقتصاد می‌دانند. مسئله مهم‌تر در این خصوص که به بازار بورس مرتبط است، از بین بردن اعتماد عمومی و خدشه به اصل کارا بودن بازار سهام به‌واسطه رانت

در دوره زمانی کوتاه‌مدت یادشده بسیاری از سهم‌ها صف فروش بودند و در بسیاری از نمادها کاهش ۲۵ تا ۳۰ درصدی قیمت‌ها مشاهده شد. روز شنبه (۱۶ اردیبهشت)، شاخص کل با رشد ۲۰۵۶۳ واحدی روبه‌رو شد، اما روز بعد شاخص کل ۹۵۰۶۹ واحد افت کرد. در ادامه ریزش بورس، کاهش ۱۲۵۷۵۹ واحدی بورس به بزرگ‌ترین افت شاخص کل تبدیل شد. ریزش به‌اندازه‌ای بود که از آن با عنوان روز سیاه بورس یاد می‌کنند. روز سه‌شنبه (۱۹ اردیبهشت) افت بورس تا حدود زیادی کاهش یافت و به ۸۵۷۰ واحد رسید، اما روز چهارشنبه (۲۰ اردیبهشت) باز هم افت بورس تشدید شد و به ۲۸۱۲۵ واحد رسید. در ادامه، در روز شنبه (۲۳ اردیبهشت) نیز شاخص کل به‌اندازه ۶۳۳۸۸ واحد کاهش یافت. در دوره یادشده شاخص کل بورس حدود ۳۲۱۲۱۲ واحد افت کرد.

در ۵ روز معاملاتی هفته سوم اردیبهشت ۱۴۰۲، تنها یک روز ورود پول انجام شد و در ۴ روز دیگر، سرمایه بزرگی از بازار سهام خارج شد. در روز شنبه (۱۶ اردیبهشت) که وضعیت خوب بود، سرمایه‌گذاران حقیقی ۲۲۱۸ میلیارد تومان پول به بازار تزریق کردند، اما از روز یکشنبه (۱۷ اردیبهشت) وضعیت برعکس شد و حقیقی‌ها هر روز پول خود را از بازار بیرون کشیدند.

بزرگ‌ترین خروج پول این هفته در روز یکشنبه (۱۷ اردیبهشت) اتفاق افتاد که حقیقی‌ها ۳۸۰۳ میلیارد تومان سرمایه از بازار خارج کردند. در روز دوشنبه (۱۸ اردیبهشت) هم ۳۴۰۲ میلیارد تومان خروج پول ثبت شد. سه‌شنبه (۱۹ اردیبهشت) این

• **فرار پول و سرمایه از بازار سرمایه:** با توجه به اینکه بخش بزرگی از بازار بورس در اختیار شرکت‌های پتروشیمی است، با افزایش نرخ گاز خوراک انتظار بر این است که پول و سرمایه از بازار بورس خارج و وارد بازارهای غیرمولد شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد راهکارها

منطق قیمت‌گذاری گاز طبیعی برای تخصیص به صنعت پتروشیمی از بلوغ و کیفیت بالایی برخوردار نیست. همین موضوع سبب شده است که در سالیان گذشته، در برخی مقاطع فرمول قیمت‌گذاری مصوب وزارت نفت و دولت کنار گذاشته شود. از سوی دیگر، اثر این نوع قیمت‌گذاری گاز طبیعی در کل صنعت پتروشیمی یکسان و عادلانه نیست؛ به طوری که برخی صنایع از این نوع قیمت‌گذاری منتفع می‌شوند و برخی ضرر می‌کنند. با توجه به قیمت‌گذاری جدید و در صورت اجرا شدن آن و عدم افزایش قیمت ارز نیمایی، مطمئناً این افزایش قیمت گاز طبیعی برای صنعت پتروشیمی منجر به زیان‌دهی آن و کاهش رقابت‌پذیری در ورود به بازارهای جهانی می‌شود. همچنین، در صورتی که قیمت‌گذاری بر اساس فرمول جدید انجام شود، باید در کوتاه‌مدت شاهد جهش نرخ ارز باشیم. این موضوع زمانی بحرانی می‌شود که با مراجعه به آمار ۲ ماه ابتدایی سال ۱۴۰۲ مشاهده می‌شود که صادرات محصولات پتروشیمی حدود ۱۸ درصد کاهش پیدا یافته است که اگر ادامه‌دار باشد، تعادل ارزی کشور

اطلاعاتی موجود در میان افراد خاص است. نهادینه شدن چنین سیاست‌هایی در بلندمدت سبب از میان رفتن اعتماد عمومی به بورس می‌شود و بازاری که هدف اصلی از ایجاد آن، جذب سرمایه‌های عمومی برای کمک به بخش تولید است، از هدف یادشده فاصله خواهد گرفت.

پیامدهای افزایش قیمت خوراک تنها به پتروشیمی‌ها مربوط نمی‌شود. سرنوشت صنایع فولاد، سیمان و نیروگاه‌ها نیز به شدت به نوسانات قیمت گاز و تصمیم نهایی دولت برای افزایش آن بستگی دارد. در صورت زیان‌دهی و توقف تولید در هر کدام از این صنایع به‌ویژه پتروشیمی شاهد اتفاقات ناگواری در کشور خواهیم بود. پیامدهای امنیتی افزایش نرخ گاز خوراک به صورت خلاصه در زیر آورده شده است.

• **تعدیل نیرو و اخراج کارگران:** با توجه به اینکه ممکن است بخش زیادی از صنعت پتروشیمی با زیان مواجه شود، تعدیل نیرو و اخراج کارگران موضوعی دور از ذهن نیست. این مسئله خود به پیامدهای اجتماعی بدتری منجر می‌شود؛ ضمن اینکه برخی از مدیران صنعت پتروشیمی موضوع توقف تولید را پس از افزایش نرخ گاز خوراک مطرح کرده‌اند.

• **کاهش منابع ارزی:** با توجه به کاهش صادرات و از این رو کاهش منابع ارزی، شاهد جهش نرخ ارز و بروز تورم و گرانی خواهیم بود. با توجه به اینکه یکی از مهم‌ترین اهداف دولت مهار تورم است، افزایش نرخ گاز خوراک با این هدف دولت در تناقض است.

کف و سقف مشخص بر اساس میانگین وزنی قیمت صادراتی و وارداتی گاز ایران (به عنوان معیاری از قیمت هاب گازی منطقه خلیج فارس) انجام شود. در این صورت با اصلاح نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها رانت گاز خوراک از بین می‌رود و با قیمت‌گذاری منطقی می‌توان برای بلندمدت در صنعت یادشده برنامه‌ریزی کرد.

- تقویت نظارت بر بازار بورس: به واسطه توزیع رانت و فقدان شفافیت در زمینه افزایش نرخ گاز خوراک باید اولاً، نهادهای مرتبط از جمله قوه قضائیه افرادی را که دارای رانت بودند و در تاریخ یادشده شروع به فروش سنگین کردند و روند بازار را تغییر دادند، شناسایی و کاملاً قاطعانه و شدید با آنها برخورد کند و دسترسی این افراد به معاملات قطع و دارایی‌شان ضبط شود. ثانیاً، نظارت شدیدتری بر بازار سرمایه و معاملات مشکوک برقرار شود و اطلاعات مهمی از این قبیل، بی‌درنگ از منابع رسمی در اختیار عموم بازار سرمایه قرار گیرد.

منابع

- بورس و اوراق بهادار تهران (۱۴۰۲). خلاصه آمار معاملات: <https://tse.ir/archive.html#/cash>
- شرکت بورس و اوراق بهادار تهران (۱۴۰۲). خلاصه آمار معاملات: <https://tse.ir/archive.html#/cash>
- گروه VCM (۱۴۰۱). اوره یا متانول: اثر افزایش قیمت گاز طبیعی بر سودآوری عملیاتی <https://VCMStudy.ir>

به هم می‌خورد. با توجه به اینکه صنعت پتروشیمی بخش بزرگی از بازار بورس را به خود اختصاص داده است، هر تغییر غیراصولی نرخ خوراک گاز در وهله اول منجر به تأثیرپذیری خود صنعت پتروشیمی و در وهله دوم کل بازار بورس می‌شود. در ادامه، پیشنهادهای در این خصوص ارائه می‌شود.

- قیمت‌گذاری برای دوره زمانی بلندمدت: با توجه به اینکه در بیشتر کشورها مبنای منطقی برای قیمت‌گذاری نرخ خوراک‌ها در دوره زمانی بلندمدت برای مثال، ۱۰ ساله و ۲۰ ساله وجود دارد، پیشنهاد می‌شود در راستای برنامه‌ریزی برای سرمایه‌گذاری در این صنعت، بر اساس قاعده مشخص و در دوره زمانی بلندمدت این کار انجام شود. با این کار انتظار می‌رود زنجیره تولید صنایع پتروشیمی نیز تکمیل شود. در حال حاضر بیش از ۳۰۰ محصول پتروشیمی در بازار جهانی معامله می‌شود که این عدد در ایران ۳۷ محصول است. برای این کار پیشنهاد می‌شود اولاً، دولت خود را متعهد به فرمول تعیین‌شده در سال ۱۳۹۴ برای دوره‌های ۱۰ ساله یعنی تا سال ۱۴۰۴ کند.

ثانیاً، اگر قرار است بازنگری در قیمت‌گذاری انجام شود، به بعد از سال ۱۴۰۴ موکول شود.

- قیمت‌گذاری بر اساس نرخ گاز خوراک مرتبط با قیمت منطقه‌ای گاز در ایران: فرمول قیمت‌گذاری خوراک پتروشیمی باید به صورتی باشد که نه رانت ایجاد کند و نه باعث تعطیلی کارخانه‌ها و زیان‌دهی آنها شود. پیشنهاد می‌شود که برای سال ۱۴۰۴ به بعد، اصلاح نرخ خوراک بر اساس فرمول مصوب نرخ خوراک پتروشیمی‌ها در سال ۱۳۹۴ و با ایجاد

